УДК 37.0

**ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ, ВИХОВАННЯ І РОЗВИТКУ
ОСОБИСТОСТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ
ПРОБЛЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ, ВОСПИТАНИЯ
И РАЗВИТИЯ ЛИЧНОСТИ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ
PROBLEMS EDUCATION, EDUCATION
AND DEVELOPMENT PERSONALITY
ON THE MODERN STAGE**

Л. Г. Трусей

Член ради Всесвітнього наукового ноосферно-онтологічного товариства

Р. І. Рубльова

Викладач Харківського національного університету повітряних сил
ім. Кожедуба

Стаття присвячена аналізу теперішнього стану системи освіти в Україні, виявленню основних недоліків в навчанні та вихованні підростаючого покоління. Критика охоплює такі питання як мета, складові системи освіти, мотивації, стимули та їх генезис, цілі та результати виховання. Особлива увага приділяється змістовності в системі освіти і розглядаються напрямки створення іншої системи освіти, яка направлена на створення людини відповідної до вимог цивілізованого світу в XXI сторіччі.

Ключові слова: система, освіта, виховання, мета, спонукання, цивілізація, педагогіка, методологія.

Статья посвящена анализу нынешнего состояния системы образования в Украине, выявлению основных недостатков в учебе и воспитании подрастающего поколения. Критика охватывает такие вопросы как цель, составные части системы образования, мотивации, стимулы и их генезис, цели и результаты воспитания. Особенное внимание уделяется содержанию содержательности в системе образования и рассматриваются направления создания другой системы образования, которая направлена на создание человека соответствующего требованиям цивилизованного мира в XXI столетии.

Ключевые слова: система, образование, воспитание, цель, побуждение, цивилизация, педагогика, методология.

The article is sanctified to the analysis of the present state of the system of education in Ukraine, exposure of basic defects in studies and education of rising generation. Criticism embraces such questions as aim, component parts of the system of education, motivation, stimuli and their genesis, aims and results of education. The special attention is spared to the richness of content in the system of education and directions of creation of other system of education, that is sent to creation of man of the conforming to the requirements civilized world in XXI century, are examined.

Keywords: system, education, education, aim, motive, civilization, pedagogies, methodology.

Постановка проблеми. Якщо сформулювати основну мету системи освіти, то вона виглядає так: утворити нову людину. Освіта і виховання це єдиний процес. Розділивши систему освіти на дві складові, ми маємо мету освіти — освіта повинна вказувати що корисно, обов'язково, добре, мета виховання — знайти рушійні сили для ефективного виконання завданого в першій частині. Узагальнюючи сказане сформулюємо триєдине завдання освіти на сучасному етапі розвитку людства, усебічний розвиток наступних якостей особистості (представлених по пріоритету):

- психічних здібностей (рис характеру);
- індивідуальних особливостей;
- інтелектуальних здібностей.

Аналіз проблеми. На яких спонуканнях будується система освіти? Знання як такі не є предметом бажання, тобто вже сам факт отримання знань в сучасних умовах не є спонуканням. Спонуканнями для сучасної молоді являються :

- бажання отримати гарну оцінку (закінчити школу з високим балом і поступити в інститут);
- підпорядкування наказу батьків (учителів) або щоб зробити приємне батькам;
- бажання відчувати і зрозуміти навколишній світ (об'єктивну реальність);
- бажання виділитися серед однокласників, знайомих, сусідів, перед кимось особисто;
- бажання освоїти певну професію і отримати престижну роботу або зайнятися підприємництвом і інші.

Дуже важливі і головні, на наш погляд, спонукальні мотиви, як би це не звучало високопафосно (ми в ідеалі повинні прагнути саме до цього), мають бути наступні [1]:

а) випробовувати любов до реальності (тобто до Світу, що оточує нас, Природи, Всесвіту) і бажання пізнати її і своє місце в ній. Учителів треба зробити так, щоб учневі було що любити і щоб в об'єкті любові було закладено добро;

б) бажати досягнути істини — це усвідомлення необхідності прямого контакту з реальністю, означає любити, тобто повністю перебувати в істині, якою б вона не була, відкинувши усі умови. Будь-яка інша любов бажає, передусім, задоволення, будучи основою для помилок і брехні.

Про стимули. Вже давно придбання нових знань не є достатнім стимулом в завязатості учнів. Потрібні інші стимули:

- деякі знаходять їх в самому учбовому процесі:
 - а) цікаво вчитися (усі так роблять);
 - б) захоплення красою реальності в предметах, що вивчаються;
- думка про майбутнє, про впровадження своїх знань в реальному житті;
- думка про приналежність до великих подій у світі і країні;
- бажання допомогти своїм близьким, особливо батькам, майбутньою своєю діяльністю;
- бажання вибратися з убогості, з нижчих верств суспільства у вищі;
- бажання отримати чисто матеріальні вигоди (будинок, машину і тому подібне);
- соціальні стимули, тобто змінити положення народу, соціального шару і усього людства;
- схильність моді (правда істинні причини глибші), тобто в певні періоди часу були модними інженерні спеціальності, потім торгові і громадського харчування, далі юридичні, економічні і так далі.

Крім того існують і інші стимули: просування, кафедри, винагороди, шана і гроші, прийоми і поїздки за кордон, репутація, популярність, звання, колективні думки та ін.

Головний стимул на наш погляд — це творити добро, зробити життя близьких і таких, що оточують щасливою.

Критика існуючої системи освіти. Освіта, виховання — єдиний засіб, який ми маємо, щоб робити вплив на духовний стан і буття народу. І сумно констатувати, що в Україні, особливо в органах державної влади, немає нікого, хто б міг зрозуміти, що наша сучасна

освіта і виховання являють собою небезпечний елемент швидкого занепаду, і замість того, щоб розвивати нашу молодь, вона перекручує і веде до загальної деградації підростаючого покоління. Складається враження, що сучасні потуги можновладців по « реформуванню » системи освіти спрямовані на регрес освіти нашої молоді, що в принципі логічно суперечить основним цілям цивілізаційного розвитку суспільства [2].

Твердження про те, що освіта вирішить багато наших проблем, є непохитним догматом демократії. Насправді демократична ідея в області освіти опинилася в повній розбіжності з даними психології і досвіду. Багато філософів, психологи і аналітики довели, що освіта, особливо в тому вигляді, в якому вона організована нині в Україні, перешкоджає формуванню людини моральнішою, щасливішою і не змінює ні її інстинктів, ні її спадкових ознак. Іноді навіть, якщо освіта організована не відповідно до вимог цивілізаційного розвитку суспільства, завдає більше шкоди, ніж користі. Дані статистики підтверджують, що злочинність збільшується разом з узагальненням освіти або відомої статичності (без розвитку) мотивів, змісту і методів освіти.

Поза сумнівом, правильно поставлена освіта, особливо її друга частина - виховання, може дати дуже корисні практичні результати, як в сенсі підвищення моральності, так і в сенсі розвитку професійних здібностей.

Постійно зростає невідповідність між нашою освітою, вихованням і потребами життя [3].

Якщо спробувати визначити мету існуючої системи освіти, можна зробити єдиний висновок: мета - отримати примітивних, слухняних виконавців (рахуй біороботів), що не розуміють загальних світоглядних тенденцій і закономірностей розвитку суспільства.

На жаль, наша освітня система ґрунтована на наступних неправдивих принципах, а отже і неправдивих практичних втіленнях:

- вона спирається на ту основну помилку, ніби заучуванням на пам'ять інформації, об'єми якої усе збільшуються, розвиваються розумові здібності людини;
- набір інформації, що дається при освіті, не об'єднується у світогляд і світобачення;
- максимальне усунення педагога від учбового процесу і використання при цьому технічних засобів навчання, різних форм тестування,

можливості яких обмежені визначенням тільки частини завченої інформації;

- зменшення годин на гуманітарні, філософські і інші, чисто світоглядні дисципліни;

- не розвивається здатність до міркування;

- ініціатива учнів, студентів ніскільки не підтримується та не тренується;

- головна ж небезпека в тому, що вона вселяє тому, хто отримав освіту і виховання, відразу до умов свого громадського положення, так що селянин вже не бажає бути селянином, робітник — робітником, багато хто прагне обійняти посади високооплачувані, стати чиновниками, бути обраними в органи влади, стати «зірками», «моделями» і тому подібне;

- у всьому, що пропонується дітям для вивчення, особливо при вивченні історії, добро зневажається;

- інформаційний бум, що переживає людство, призводить до безуспішності екстенсивної освіти, що намагається поспіти за постійно наростаючим об'ємом інформації. Шкільні програми, а услід за ними і діти стають неприпустимо переобтяженими. Це тупиковий шлях розвитку освіти;

- молоді люди впродовж порядку десяти років в школі, п'яти років в інституті, далеко від безпосереднього особистого досвіду, який міг би дати їм точні і глибокі поняття про речі, людей і різні способи поведінки з ними і притому в такі роки, які вважаються найбільш дієвими, важливими і навіть вирішальними;

- замість того, щоб підготувати молодих людей до життя, школа, вищі навчальні заклади готують їх до зайняття посад, де можна досягти успіху, не проявляючи ані найменшої ініціативи і не діючи самостійно;

- така освітньо-виховна система вже підготувала цілу армію недоволених своєю долею людей, які характеризуються наступним:

- а) люди готові до обурення;

- б) постійно звинувачують уряд у своїх власних помилках, крім того, ситуація посилюється антинародною політикою, що проводиться державою, великим розривом між декларованою і об'єктивною моральністю;

- в) рішуче не здатних зробити що-небудь без втручання влади;

- держава, що готує величезну армію дипломованих фахівців, може використати з них дуже невелике число, залишаючи усіх інших без

жодної справи, і таким чином вона (держава) живить одних, а в інших створює собі ворогів;

- книги — це словники, дуже корисні для наведення довідок, але абсолютно марно зберігати у своїй голові цілі довгі уривки з них;

- молоді люди позбавлені дорогоцінних сприйнять, зіткнення з елементами життя, що легко засвоюються і являються необхідними, і притому позбавлені в найпліднішому віці;

- придбані молодими людьми знання, занадто численні, ваговиті, безперервно зникають з їх пам'яті, через місяць після іспиту вони вже не в змозі його повторити, нових же знань вони не надають;

- від такого отримання знань сила молодих людей ослабляється, плодоносні соки її вичерпуються, перед нами людина вже готова обертатися в одному і тому ж крузі, вона замикається у вузьких межах свого життя, часто виконує свої обов'язки коректним чином, але далі цього не йде;

- відкладається практична сторона вчення, штучні ж вправи, механічне набивання голів непотрібними в житті відомостями, призводить тільки до перевтоми;

- не береться до уваги той реальний світ, куди повинна вступити людина, ні суспільство, що оточує її, ні життєві зіткнення, до яких людина має бути підготовлена, укріплена і озброєна;

- не забезпечують важливішою, ніж будь-яка інша, необхідною твердістю здорового глузду, волі і рис характеру.

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає в розробці таких напрямків створення абсолютно нової системи освіти, яка б відповідала вимогам переходу до епохи цивілізації в XXI сторіччі.

Особливості рекомендованої системи освіти.

Педагогіка. Виклик часу — перейти від кодууючої фактологічної (фактично цитатно-догматичної) педагогіки до методологічної педагогіки (МП), яка ставить перед собою принципово інші цілі:

- людина — це, передусім, певний лад психіки. Формування ладу психіки «людина розумна» і повинно лежати в основі МП. Добре навчений розумний мерзотник може бути більш небезпечний для суспільства, ніж неук, а усі зусилля учителів будуть зведені нанівець;

- освіта — це не лише набір знань, але передусім і світогляд, який дає дітям знання про життя, про добро і зло;

- МП повинна давати наступні практичні навички:

а) здатність розрізнення, тобто здатність виділити з великого масиву інформації корисну і важливу на фоні менш важливої і некорисної, нині домінуючої в ЗМІ;

б) здатність до цілісного, мозаїчного сприйняття явищ буття в їх взаємозв'язку і взаємно вкладеністю;

в) здатність розрізняти добро і зло;

г) усвідомлювати сучасні методи егрегориально-матричного управління, зомбування свідомості і підривання генетичного потенціалу народу;

д) здатність осмислено протидіяти підриванню генофонду і перетворенню людей в зомбі — біороботів;

е) на світоглядному рівні відсторонюватися від генної зброї, такої як алкоголь, тютюн, наркотики, комп'ютерної і телевізійної залежності, спеціального виду музики;

ж) здатність формувати пріоритети цілей і вектор цілей управління громадськими і приватними процесами у своїй сфері діяльності;

з) здатність розрізняти приналежність будь-яких приватних засобів і чинників дії на суспільство до того або іншого пріоритету узагальнених засобів управління добробутом, життям і діяльністю суспільства;

Методологічна педагогіка здатна:

- прищепити, передусім, навички і методологію (інструмент) освоєння нових знань;

- інформаційну адаптацію до місця своєї роботи слід покласти на саму методологічно грамотну людину;

- перейти від кількісних змін до змін якісних.

Особливості освіти :

- навчають не стільки книги, але передусім самі предмети. Після отримання певних базових знань, а краще всього і в ході їх отримання, практичну освіту здійснювати безпосередньо в майстерні, на заводі, в полі, в лікарні, у архітектора, адвоката і тому подібне. Практичні здібності людини збільшуються і розвиваються самі собою і в такому ступені, який відповідає його природним даруванням, і в напрямі, потрібному для його майбутньої діяльності. Фактично стати не лише машиною, але передусім двигуном;

- формувати навички планування свого часу;
- сучасна система освіти повинна будуватися так, щоб:
 - а) колективами учнів не пригнічувати індивідуальність [4] (звідси, у тому числі, витікає вимога до мінімальної кількості учнів, студентів);
 - б) при виявленні (а до цього повинен прагнути кожен учитель, педагог) індивідуальних особливостей, вони мають бути центром роботи.

Особливості виховання:

- професійне виховання має бути спрямоване на те, щоб повернути нашу молодь до поля, верстага, майстерень, цехів на підприємствах, що уникають їх усіма засобами нині. Це професійне виховання було у нас у минулому;

- розум, досвід, ініціатива і характер (психічні ознаки) — ось умови успіху в житті.

Організаційні, управлінські, фінансові особливості.

Усі форми освіти - безкоштовні.

Повинна бити створена єдина державна система перепідготовки кадрів, що охоплює усі вікові групи від молодих людей до старших, однаково доступна для вихідців з усіх верств суспільства.

Час базової середньої шкільної підготовки скоротити до 8–9 років. Особлива роль відводиться сім'ї, де фактично і відбувається становлення особистості дітей.

Основою є вищий пріоритет управління — методологічний (світоглядний).

Управління дошкільною і шкільною освітою здійснюється на рівні місцевих громад наступними органами:

- Опікунською Радою;
- Батьківським Комітетом;
- Педагогічною Радою.

Тільки вони вирішують усі питання життя і діяльності дошкільних і шкільних установ, у тому числі які предмети і їх об'єми викладати.

Для вищих учбових закладів надається повна самостійність і автономія. Ліцензування і акредитація відміняються. Авторитет учбового закладу формується батьками, що бажають віддати свою дитину в конкретний навчальний заклад.

Для батьків і їх дітей встановлюється безкоштовна освіта. Процедура наступна:

- в річному бюджеті України виділяються необхідні суми грошей на кожен рівень (дошкільна, шкільна, вища) освіти;
- гроші виділяються конкретній дитині;
- розпоряджаються грошима батьки, тобто вони вирішують в який навчальний заклад внести гроші на освіту своєї дитини;
- для підготовки конкретних фахівців для конкретних громад, підприємств, корпорацій і тому подібне можливе спонсорське, цільове і грантове фінансування, яке є допоміжним.

Вимоги до педагогічних кадрів:

- щоб закликати до досконалих вчинків і життя, педагогові треба самому стати досконалим;
- знати і уміло застосовувати методологічну педагогіку;
- знати основи єгрегориального управління і використати його в повсякденній педагогічній практиці;
- знати потоки інформації що поступають в психіку дітей, знати і мати навички корекції потоків і перерозподілу пріоритетів;
- в повному об'ємі освоїти методологію.

Висновок. Переклавши освіту на запропоновану систему з відповідними доопрацюваннями, ми зуміємо підготувати людей завтрашнього дня, тобто людей епохи цивілізації [5].

Література

1. Бабич В. П., Могилко В. А., Онєгіна В. М. Прикладна онтологія. — Харків.: Мадрид, 2013.
2. Карл Ясперс. Сенс і призначення історії. — М.: Республіка, 1994.
3. Дарио Салас Соммэр. Мораль ХХІ віку. — К.: Софія, 2004.
4. Поль Рикер. Сам як інший. — К.: Дух і Літера, 2000.
5. Густав Лебон. Психологія народів і мас. — М.: Академічний проект, 2011.